

ELEKTRONICKÝ PODPIS A MOŽNOSTI JEHO VYUŽITIA – ANALÝZA VYUŽÍVANIA ELEKTRONICKÉHO PODPISU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Juraj Fabuš*

Úvod

Séria článkov vzniká za účelom analýzy využívania elektronického podpisu v Slovenskej republike. Hlavnou témou tohto článku je analýza využívania elektronického podpisu v Slovenskej republike. Jedná sa o druhý článok série.

Zverejnenie práce bolo z dôvodu obšírnosti problematiky rozdelené do viacerých článkov, ktoré budú postupne publikované v tomto elektronickom časopise. V nasledujúcej, poslednej časti, budú identifikované perspektívne oblasti jeho využívania.

Cieľom je zvýšiť povedomie o elektronickom podpise, zvýšiť záujem o jeho využívanie, ako aj opísať okolnosti potrebné pre zavedenie elektronických volieb. Články sú určené všetkým, ktorí elektronický podpis už využívajú, ale aj pre tých, ktorí sa s ním ešte len zoznamujú.

Súčasný stav a perspektívy

V súčasnom období je na Slovensku odvetvie informačných a komunikačných technológií ovplyvnené krízou, podobne ako ostatné odvetvia priemyslu. Podľa rôznych analýz bude najbližšie obdobie charakterizované spomalením rastu priemyslu informačných a komunikačných technológií (IKT) v dôsledku spôsobenej prehlbujúcej sa krízy svetového hospodárstva a poklesu istoty na strane zákazníkov a podnikateľov. Na druhej strane sú však oblasti, ktoré kríza zasiahne v menšej miere, ako napríklad vývoj softvéru a služby v oblasti IKT. Zo strany vlády SR bude investície do oblasti IKT v období do roku 2013 výrazne podporovať implementácia operačného programu Informatizácia spoločnosti ako aj ďalšie operačné programy, kde je horizontálnou prioritou informačná spoločnosť. [1]

Pozitívnu skutočnosťou je fakt, že vo využívaní elektronických služieb občanmi a podnikateľmi je SR nad priemerom úrovne EÚ a zároveň patrí ku krajinám s najvyšším percentom využívania týchto služieb podnikateľmi. V súvislosti s dôsledkami hospodárskej krízy a s nimi súvisiacimi obmedzeniami štátneho rozpočtu tiež významnou mierou rastie potreba koordinovaného vládneho prístupu v oblasti informatizácie spoločnosti. Bude potrebné intenzívne pokračovať v integrácii IKT politík do štátnych stratégií (najmä v oblasti

* Ing. Juraj Fabuš, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra Spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovenská republika, tel.: +421 908 171 890, E-mail: juraj.fabus@fpedas.uniza.sk

vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, zvyšovania energetickej účinnosti, sociálnej inklúzie) s cieľom zlepšiť hospodársky rast, zamestnanosť a sociálne blaho. V prípade Slovenska to znamená podporiť najmä investície do rozvoja ľudského kapitálu a vedomostnej spoločnosti, čo zahŕňa najmä oblasti vzdelávania, vedy, výskumu a inovácií, elektronickej verejnej správy a zavádzania širokopásmového prístupu. [1]

Elektronická verejná správa

Cieľom stratégie informatizácie spoločnosti v oblasti elektronickej verejnej správy je poskytovať dobre zorganizované služby a dosiahnuť stav jej efektívneho fungovania, kedy zber, využitie, správa a poskytovanie údajov prebieha transparentným, bezpečným a užívateľsky priateľským spôsobom; verejné služby sú dostupné viacerými elektronickými kanálmi (napr. prostredníctvom internetu, mobilného telefónu, digitálnej televízie) a zároveň sú v širokej miere využívané. Informačné a komunikačné technológie by mali byť prostriedkom, ktorý rozšíri možnosti prístupu užívateľov k verejným službám, pričom možnosť poskytovania služieb prostredníctvom osobného kontaktu ostane zachovaná pre všetkých, ktorí z rôznych dôvodov nie sú schopní alebo ochotní využiť elektronické prostriedky. Prostredníctvom legislatívnych opatrení, transformácie a zjednodušenia procesov vo verejnej správe je potrebné prispieť k odstráneniu bariér, ktoré negatívne ovplyvňujú využívanie elektronických služieb verejnej správy občanmi a podnikateľmi. V tomto zmysle môže byť užitočné poučiť sa zo skúseností krajín, ktoré napriek tomu, že sú na popredných miestach v poskytovaní elektronických služieb verejnej správy, čelia nízkemu záujmu o tieto služby zo strany občanov. Aplikáciou najlepších skúseností z krajín, v ktorých sú elektronické služby verejnej správy široko využívané a intenzívnej priebežnej osvetovej kampane je potrebné podporiť využívanie a rozširovanie elektronických služieb verejnej správy. Zároveň bude potrebné podporiť ľahšiu dostupnosť **služby zaručeného elektronického podpisu** pre občanov a dbať na jeho vyžadovanie pre elektronické služby verejnej správy **len v opodstatnených prípadoch**, v súlade s trendom znižovania administratívnej náročnosti.

Miestna **samospráva**, tým že pre mnoho občanov predstavuje hlavnú skúsenosť s verejnou správou, zohráva v procese elektronizácie služieb verejnej správy mimoriadne významnú úlohu. V dôsledku pomerne veľkého množstva originálnych, aj zo štátu prenesených kompetencií, ponúka občanom širokú škálu služieb. Úroveň nasadzovania elektronických služieb je však nejednotná a okrem dostupnosti finančných zdrojov ju ovplyvňuje najmä regionálna lokalizácia a veľkostná kategória miest a obcí. Zatiaľ čo sprístupňovanie informácií prostredníctvom web stránok sa stáva bežnou praxou, oblasť nasadzovania elektronických služieb pre miestne samosprávy je potrebné podporiť.

Východiskom pre implementáciu elektronickej verejnej správy na Slovensku sú dokumenty Stratégia informatizácie verejnej správy a Národná koncepcia informatizácie verejnej správy schválené vládou SR v roku 2008. Stratégia informatizácie verejnej správy, ponúka víziu eGovernment-u v Slovenskej republike do roku 2013. **Dodržiavanie jednotných štandardov pre informačné systémy verejnej správy**, ako aj dodržiavanie princípov interoperability informačných systémov vytvorí základ eGovernmentu a komunikačno-technologickú infraštruktúru verejnej správy, ktorá zabezpečí efektívne a jednoduché prepájanie informačných systémov jednotlivých úsekov verejnej správy na úrovni štátnej správy aj samosprávy.

Colné riaditeľstvo

Od prvého júla 2009 prešlo celé colné konanie a tým i vývoz tovarov zo Slovenska podľa spoločných pravidiel Európskej únie z papierovej formy do počítačov. Približne tri tisícky slovenských exportérov podáva od tohto dňa colné vyhlásenia už len elektronicky a celý proces vývozného konania sa sleduje len cez internet.

Do pilotnej prevádzky od marca 2009 sa najprv zapojili len dobrovoľníci, ale drvivá väčšina podnikateľov sa musela do tohto termínu vyrovnat' s technicko-administratívnymi procedúrami, ktoré boli náročné len do okamihu nábehu na využívanie softvéru a automatický pohyb tovaru cez hranice. Nový vývozný systém cez internet nielen zjednodušil, zrýchlil a skoorodinoval na území Spoločenstva colné konanie, ale podstatne znížil aj náklady Colného riaditeľstva SR. Európskym, čiže i našim firmám sa tak podniká ľahšie a polepšili si tým aj v globálnej konkurencii. [2]

Spustením prevádzky novej elektronickej podateľne Colného riaditeľstva SR od 15. februára 2010 došlo ku zmenám v pravidlách komunikácie. Najvýznamnejšou zmenou je zabezpečenie elektronickej komunikácie medzi používateľmi elektronických služieb a colnou správou priamo, bez využitia služieb certifikovaného operátora.

Kataster nehnuteľností

S účinnosťou od 1. septembra 2009 sa novelizoval katastrálny zákon, pričom novela okrem iných zmien priniesla i možnosť katastrálneho konania v elektronickej podobe.

Ak všetci účastníci zmluvného kontraktu disponujú zaručeným elektronickým podpisom a časovou pečiatkou, tak elektronické konanie vo vzťahu ku katastru je bezproblémové. Právna úprava predpokladá práve takýto spôsob elektronickej komunikácie. Takáto situácia je však v praxi málo pravdepodobná, pretože „bežný“ človek sa bude asi len ťažko zaoberať problematikou zaručeného elektronického podpisu, nehovoriac o jeho financovaní, iba kvôli tomu, že chce jednorazovo podať návrh na vklad do katastra. Skôr sa budú za účelom zníženia správnych poplatkov objavovať elektronické návrhy podané prostredníctvom tretích osôb (notári, advokáti, realitné spoločnosti), ktoré takýmto spôsobom získavajú konkurenčnú výhodu. [3]

Súdny systém

Ministerstvo Slovenskej republiky umožňuje elektronické podávanie žalobných návrhov a iných podaní za predpokladu ich opatrenia zaručeným elektronickým podpisom. Takéto podania nemusíme už dopĺňať v papierovej podobe. Na súdoch sa zriadila elektronická podateľňa, ktorá automaticky vygeneruje potvrdenku s presným časom prijatia podania, ktorú elektronicky odošle odosielateľovi. Potvrdenka podpísaná zaručeným elektronickým podpisom súdu predstavuje dôkazný prostriedok, vďaka ktorému nezmeškáte procesnú lehotu.

Pri klasickom styku musíme žalobu spolu s prílohami zasielať na súd vo viacerých vyhotoveniach. Pri elektronickom styku táto povinnosť logicky odpadá. Prílohy k žalobnému návrhu sa digitalizujú, pričom súd zabezpečí ich vytlačenie a vyhotovenie potrebného počtu fotokópií bez náhrady ich vecných nákladov. Digitalizácia tak minimalizuje aj náklady na papierové dokumenty. Súdne listiny prichádzajú v elektronickej podobe, nemusíme tak

zbytočne skladovať veľké množstvá papiera. Pohodlie, úspora času, peňazí a flexibilita komunikácie, sa tak ako pri obchodnom registri, naplno prejavujú i pri elektronickej komunikácii so súdom. [4]

Pokiaľ sa žalujúci zaregistruje na portáli, systém eviduje jeho údaje, takže v prípade ďalšej žaloby stačí vyplniť už iba časť údajov. V súčasnosti tiež portál umožňuje existujúcu žalobu doložiť, čo znamená, že k prebiehajúcemu konaniu je možné podať podnet, alebo niečo doložiť aj elektronicke. Potrebne je zadať údaje, podľa ktorých sa dá prebiehajúci spor identifikovať. Keďže každá žaloba sa podpisuje zaručeným elektronickým podpisom, je zaručená aj autenticita odosielateľa správy. [5]

Aj napriek tomu, že v rámci eGovernment-u už fungujú niektoré elektronické služby a projekty, riešenie portálu „eŽalôb“ je **prvým komplexným riešením** v tejto oblasti. Okrem jasne definovanej štruktúry celého procesu riešenie podporuje aj reálne využitie elektronického podpisu v praxi. Spracovanie žalôb prostredníctvom portálu je prehľadné a neovplyvniteľné. Zefektívňuje prácu nielen štátnym úradníkom, ale aj občanom a firmám. [4]

Obrázok: Schéma riešenia (Zdroj: Microsoft. [online]. Dostupné na internete:

<http://www.microsoft.com/slovakia/casestudies/mssr_anasoft.msp>)

Daňové riaditeľstvo

Portál daňovej správy SR je výsledkom realizácie elektronickej verejnej a štátnej správy v podmienkach daňovej správy, pričom hlavným zámerom bolo vybudovanie **jednotného vstupného bodu** (jednej brány, t.j. portálu) pre elektronicke komunikáciu a pre poskytovanie elektronicke služieb medzi daňovou správou a daňovými subjektmi, verejnosťou, inými štátnymi orgánmi a organizáciami. Poskytovanie autorizovaných elektronicke služieb je realizované v súlade s platnou legislatívou Slovenskej republiky. Využívanie týchto služieb je dostupné akejkoľvek fyzickej osobe, ktorá absolvuje jednotlivé kroky procesu registrácie a autorizácie. Pre využívanie služby elektronicke podávania daňových dokumentov si subjekt vyberie jednu z dvoch možností elektronicke doručovania písomností, ktoré mu v súlade s platnými legislatívnymi podmienkami ponúka daňová správa:

- **Podanie písomností so zaručeným elektronickým podpisom.** Odporúčanou možnosťou z hľadiska zvýšenia komfortu pri využívaní elektronicke služieb a zachovania bezpečnosti komunikácie je obstaranie kvalifikovaného certifikátu pre zaručený elektronický podpis od akreditovanej certifikačnej

authority. V súčasnosti poskytujú túto službu na území Slovenskej republiky viaceré akreditované certifikačné authority. Zaručený elektronický podpis je rovnoprávny vlastnoručnému podpisu a daňový subjekt nie je povinný správcovi dane doručovať daňové písomnosti papierovou formou.

- **Podanie písomností bez zaručeného elektronického podpisu.**

Daňový subjekt, ktorý si zvolil možnosť elektronickej komunikácie so správcom dane s využitím zaručeného elektronického podpisu, je povinný si ho pred jeho prvým použitím priradiť do zoznamu certifikátov používateľa. V prípade, že sa používateľ rozhodne neskôr doručovať dokumenty bez zaručeného elektronického podpisu, uzavrie s daňovým úradom „Dohodu o spôsobe doručovania písomností doručovaných elektronickými prostriedkami, ktoré nebudú podpísané zaručeným elektronickým podpisom, uzavretú podľa § 20 ods.8 zákona č. 511/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. [6]

Túto možnosť komunikácie (zaručeným elektronickým podpisom) s príslušným Daňovým úradom odporúčame hlavne pre tie organizácie resp. fyzické osoby, ktoré podávajú daňové dokumenty (daňové priznanie) za viac organizácií. Výhodou je, že jedným certifikátom môžete podpisovať všetky daňové dokumenty bez ohľadu na to, za ktorú spoločnosť na Daňovom úrade konáte. Ďalšou výhodou je, že služba funguje v režime on-line, určite ušetríte čas, peniaze a aj nervy. [7]

Záver

Môžeme konštatovať, že dnešný stav elektronického podpisu má pozitívny ale aj negatívny vplyv na situáciu v tejto krajine. Aj keď v súčasnosti elektronický podpis nie je štandardne používaný vzhľadom na jeho slabé rozšírenie, predpokladáme, že tieto problémy budú onedlho odstránene a príslušné orgány začnú naplňovať hlavnú myšlienku elektronického podpisu.

Literatúra

- [1] Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Stratégia informatizácie spoločnosti na roky 2009 – 2013. 2009. [online]. Bratislava : Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2009.
Dostupné na internete:
<[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/B18E3E0D949E985EC125764F00487E46/\\$FILE/Zdroj.html#_Toc235873046](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/B18E3E0D949E985EC125764F00487E46/$FILE/Zdroj.html#_Toc235873046)>.
- [2] Colné konanie a vývoz tovarov cez internet. [online].
Dostupné na internete: <<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1759>>.
- [3] Využitie ZEP – pri komunikácii s Katastrom nehnuteľností. [online]
Dostupné na internete : <<http://www.esignature.sk/elepodpis/2-ELEKTRONICKY-PODPIS/27-Kataster-a-ZEP>>.
- [4] Elektronická komunikácia so súdom. [online].
Dostupné na internete : <<http://www.esignature.sk/elepodpis/2-ELEKTRONICKY-PODPIS/7-Sudy-a-ZEP>>.
- [5] Žalujte elektronicky. [online].
Dostupné na internete :
<http://www.microsoft.com/slovakia/casestudies/mssr_anasoft.msp>.

- [6] Používateľská príručka pre Autorizované elektronické služby. [online]. Daňové riaditeľstvo Slovenskej republiky.
Dostupné na internete: <https://www.drsr.sk/drsr/ur/doc/pouziv_prirucka.pdf>.
- [7] Daňové priznanie – elektronicky pomocou ZEP. [online].
Dostupné na internete : <<http://www.porada.sk/t73438-danove-priznanie-elektronicky-pomocou-zep.html>>.

Grantová podpora

Článok je súčasťou riešenia úlohy Data modeling v procese vzdelávania v počítačovom laboratóriu Katedry spojov - KEGA 036-017ŽU-4/2010 a Integrácia študentov so zdravotným postihom do edukačného procesu s dôrazom na unifikáciu prístupu k virtuálnej informačnej infraštruktúre a prostriedkom IKT - KEGA 386-017SPU-4/2010.